

Raadsinformatiebrief

Onderwerp	: Evaluatie gemeentelijk beschermd dorpsgezicht
Aanleiding	: aanwijzing gemeentelijk beschermd dorpsgezicht
Datum	: ...
Portefeuillehouder	: D. Zandvliet
Schrijver	: C. Corbeau

Geachte leden van de gemeenteraad,

U ontvangt deze raadsinformatiebrief omdat bij de invoering van het gemeentelijk beschermd dorpsgezicht is afgesproken dat vijf jaar na invoering er een evaluatie zou plaatsvinden.

Inleiding

In 2013 hebben burgemeester en wethouders het beleid gemeentelijk beschermd dorpsgezicht vastgesteld om de cultuurhistorische waarden in de kern van Alblasserdam te waarborgen. Afgesproken is dat het college het beleid na 5 jaar evalueert.

Het Onderzoekscentrum Drechtsteden (OCD) heeft de evaluatie uitgevoerd in 2019. De onderzoekers hebben een enquête onder bewoners gehouden en er zijn groepsinterviews gehouden, onder meer met ons college en overige betrokkenen. Het OCD heeft de resultaten samengevat in een factsheet, die u als bijlage bij dit voorstel aantreft (bijlage 1).

Ons college heeft een voorlopig standpunt ingenomen waarna de voorzitters van de voormalige begeleidingscommissie om advies is gevraagd. De voormalige begeleidingscommissie was opgericht bij de totstandkoming van het beschermde dorpsgezicht in 2012 en bestond uit leden van de commissie dorpsbehoud van de Historische Vereniging en leden van de gemeentelijke Erfgoedcommissie. Dit heeft geleid tot een gesprek op 16 januari 2020 waarvan het gespreksverslag is toegevoegd (bijlage 2)

Beoogd effect van de evaluatie

Inzicht krijgen in de vraag of de doelen zijn gehaald die zijn geformuleerd bij het instellen van een gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.

Argumenten

De evaluatie is uitgevoerd omdat bij de invoering van het beschermde dorpsgezicht is vastgesteld dat het beleid na vijf jaar wordt geëvalueerd. De evaluatie heeft geleid tot een uitgebrachte Factsheet.

Factsheet

De factsheet van de evaluatie doet aanbevelingen op het gebied van communicatie, de doelen en het draagvlak. De aanbevelingen zijn

1. Communicatie: Bekendheid vergroten
2. De doelen zijn gedeeltelijk behaald
3. Draagvlak kan worden vergroot.

1. Communicatie kan nog worden verbeterd, bekendheid vergroot.

Citaat uit de factsheet: Communicatie

- De erfgoedcommissie maakt zich tegenwoordig meer bekend onder inwoners.

- Bekendheid vergroten is mogelijk door het maken van een folder, een artikel in de Klaroen en een interview met de wethouder.
 - De bekendheid met het beleid is aanzienlijk. Maar zowel in de enquête als in de interviews is aangegeven dat deze vergroot kan worden.
- In de strategische discussie heeft het college aangegeven dat het maken van een folder, een artikel in de Klaroen en een interview met de wethouder prima middelen zijn om grotere bekendheid te geven aan het beleid. Het college gaat niet voor het aanstellen van een ambassadeur. De commissie dorpsbehoud heeft aangegeven veel basis materiaal beschikbaar te hebben en zal dat beschikbaar stellen.

2. Behalen doelen.

Citaat uit de factsheet: Behalen doelen

- Ruim de helft van de bewoners en betrokkenen in het gebied (56%) is van mening dat het karakter van de dorpskern in de afgelopen vijf jaar behouden is gebleven. Maar ongeveer eenzelfde percentage (53%) geeft aan dat in het beschermde gebied stukken grond liggen die niet worden gebruikt of onderhouden.
- Volgens geïnterviewden is er meer duidelijkheid en aandacht nodig voor handhaving.
- Het aantal beeldbepalende panden waar een monumentenstatus voor aangevraagd is, blijft achter bij het streven.

Het college is verheugd over het feit dat ruim de helft van de bewoners en betrokkenen in het gebied van mening zijn dat het karakter van de dorpskern in de afgelopen vijf jaar behouden is gebleven. Het feit dat er in het beschermde gebied stukken grond liggen die niet worden gebruikt of onderhouden is niet te voorkomen omdat de gemeente in veel gevallen geen eigenaar is. De samenleving is eigenaar van de gronden en ontwikkelt plannen in hun eigen tempo. In dat opzicht is het ritme van de samenleving niet te beïnvloeden. Wel is de gemeentelijke Erfgoedcommissie betrokken bij het verlenen van sloopvergunningen en de eventuele invulling van de lege plekken in het beschermde dorpsgezicht. Denk hierbij aan Mercon Kloos, Huis te Kinderdijk etc.

Handhaving:

Voor handhaving in het beschermde dorpsgezicht is extra toezicht en handhaving door de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid. Alle verleende vergunningen in het beschermde dorpsgezicht worden gecontroleerd door de omgevingsdienst Zuid Holland Zuid. Dit om te voorkomen dat er situaties ontstaan die later moeilijk ongedaan kunnen worden gemaakt. Dit onderwerp is besproken met de Omgevingsdienst op 25 november 2019.

De voormalige begeleidingscommissie adviseert om bij de renovatie van belangrijke monumenten zoals het gemeentehuis of zoals in het verleden het rijksmonument Hof Souburgh de renovatie te laten begeleiden door een externe cultuurhistorische deskundige. De cultuurhistorische begeleiding gaat verder dan de toezicht en handhaving die de OZHZ op zich kan nemen. Deze aanvulling heeft ons college overgenomen.

Aantal gemeentelijke monumenten:

De constatering dat het aantal gemeentelijke monumenten achterblijft komt van de gemeentelijke Erfgoedcommissie en de Historische Vereniging. Feit is dat er sinds de invoering van het beschermde dorpsgezicht in 2013 er 9 nieuwe gemeentelijke monumenten zijn aangewezen. De vraag is dan ook of de constatering terecht is. Daarbij gaat het college ervan uit dat aanwijzing op vrijwillige basis geschiedt. Dat is het beleid waar het college sinds het starten van het aanwijzen van gemeentelijke monumenten nog steeds achter staat. Zoals blijkt uit het gespreksverslag met de Erfgoedcommissie en Historische Vereniging zijn zij van mening dat vrijwilligheid niet aan de orde zou moeten zijn en het college de monumentenstatus zou moeten opleggen. De constatering van het verschil van mening over al dan niet gedwongen aanwijzing van gemeentelijke monumenten behoort niet zozeer thuis in de evaluatie van het gemeentelijke beschermd dorpsgezicht maar in een eventuele herziening van de gemeentelijke erfgoedverordening. Vooralsnog houdt het college vast aan het voorlopige standpunt om de vrijwilligheid niet op te heffen.

De factsheet geeft als aanbeveling om te komen tot meer gemeentelijke monumenten het aanstellen van een ambassadeur. Het college heeft in de strategische discussie aangegeven niet te opteren voor het aanstellen van een ambassadeur.

3. Draagvlak

- Het draagvlak kan worden vergroot.

Sommige bewoners geven aan dat er teveel regels zijn of zijn bang voor extra kosten die de plannen in het beschermd dorpsgezicht met zich meebrengen. Dit aspect heeft behalve de bekendheid met het beleid ook een link met een financiële prikkel. Bewoners zijn eerder bereid extra kosten te maken als daar een financiële tegemoetkoming tegenover staat. Uw college heeft echter bij de voorlopige standpuntbepaling aangegeven in deze moeilijke financiële tijden geen extra middelen beschikbaar te stellen om in financiële zin het draagvlak te vergroten.

Verrassend uit de enquête is dat architecten/ontwikkelaars aangeven dat het beleid niet alleen streeft naar behoud, maar ook nieuwe ontwikkelingen mogelijk maakt wanneer ze qua schaal en maat ingepast worden in de omgeving. Het overleg met de erfgoedcommissie heeft daarin meerwaarde. Geconstateerd wordt dat de erfgoedcommissie vaker in een vroegtijdig stadium, aan de voorkant wordt betrokken bij plannen in het beschermd dorpsgezicht. Daaruit blijkt dat de bekendheid naar buiten is vergroot.

In de evaluatie komt naar voren dat de erfgoedcommissie duidelijke criteria moet hebben waarop ze beslissingen baseren. De criteria zijn aangegeven in de nota beschermd dorpsgezicht van BAAC (bijlage 3). Deze kunnen bij de vergroting van bekendheid van het beleid nog eens kenbaar worden gemaakt. Architecten ervaren –in tegenstelling tot de makelaars- duidelijkheid over de kaders waarbinnen in het beschermd dorpsgezicht gewerkt moet worden.

Aanpassingen van het gebied:

Er is geen aanleiding om het gebied aan te passen. Er zijn weinig gevallen bekend waarvan in de afgelopen periode de mening was dat het in het beschermde dorpsgezicht zou moeten zitten, behalve wellicht de panden van Nedstaal die inmiddels gesloopt. Anderzijds is er destijds bewust over de randen van het gebied nagedacht, er is bewust maar een klein gedeelte van het Nedstaal terrein in het beschermde gebied opgenomen. Daarbij kan worden opgemerkt dat destijds ook niet de verwachting was dat er gesloopt zou worden. Ook verkleining van het gebied door het loslaten van Alblasserwerf wordt vooralsnog niet voorgestaan, aangezien de locatie een voormalige scheepswerf is, waar de relatie nu nog is terug te vinden in het grote appartementencomplex de Kraanbaan. Overigens bevinden zich in de nieuwbouw geen beeldbepalende panden maar in het gebied bevinden zich wel de woningen aan de Kade, die beeldbepalend zijn en de rietgors, die van cultuurhistorisch belang is. Vergroting van het gebied door Kinderdijk en polder Blokweer eraan toe te voegen is niet aan de orde, omdat dit gedeelte al is opgenomen in het rijksbeschermd gezicht Kinderdijk Elshout (aanwijzingsbesluit 1986).

Beide overheden kunnen niet hetzelfde regelen. De rijksregeling gaat voor een lagere regeling. Kleinere zaken, die niet door het rijk (RCE) worden beoordeeld, kunnen worden afgedaan door de gemeentelijke erfgoedcommissie. Uiteraard sluiten de gebieden van de rijksregeling (Kinderdijk Elshout) en het gemeentelijke dorpsgezicht op elkaar aan. Waar het rijksbeschermd gezicht eindigt, begint het gemeentelijk beschermd dorpsgezicht.

Binnen het gebied van het rijksbeschermd gezicht wordt ook de gemeentelijke erfgoedcommissie betrokken, maar de RCE is doorslaggevend in het gebied.

Zoals gesteld is ook de voormalige begeleidingscommissie om een reactie gevraagd op de factsheet en het voorlopige standpunt van het college. De reactie van de begeleidingscommissie luidt:

1. Het gebied van het beschermd dorpsgezicht niet aanpassen
2. Stel bij grote restauraties een externe deskundige aan die de bouw begeleidt
3. Ga over tot verplichte aanwijzing van gemeentelijke monumenten en laat de vrijwillige basis los. Op bovenstaande punten kan als volgt worden gereageerd.

1. Behoeft geen toelichting, is conform het voorlopige standpunt van het college
2. Het college stemt in met het aanstellen van externe deskundige op cultuurhistorisch gebied bij grote restauraties. Toezicht en handhaving via de gebruikelijke weg van de ozhz, is voor sommige grote restauraties ontoereikend om de historische belangen te kunnen waarborgen. De erfgoedcommissie heeft alleen een toetsende rol, geen uitvoerende. Dit onderdeel is eerder beantwoord in de beantwoording van de aanbevelingen van de factsheet op het onderwerp handhaving.

3. Het college heeft reeds aangegeven niet te willen overgaan tot verplichte aanwijzing van gemeentelijke monumenten. Dit standpunt is gemotiveerd onder de beantwoording van de factsheet onder het kopje toename aantal gemeentelijke monumenten.

Communicatie

In overleg met het team communicatie zal een artikel worden opgesteld over het beschermd dorpsgezicht en wat dat voor de betrokkenen betekent.

De uitkomsten van de evaluatie worden gedeeld met degenen die zijn betrokken bij de evaluatie en deze zal op de gemeentelijke website worden geplaatst

Vanuit communicatie wordt geadviseerd om, naast de dingen die al zijn genoemd, free publicity te zoeken via een persbericht. Met een goed persbericht met de belangrijkste conclusies van de evaluatie is de kans groot dat de lokale regionale pers er aandacht aan besteedt. Het zou ook leuk zijn om een interview te organiseren met een bewoner van een pand dat tot het beschermd dorpsgezicht behoort. In overleg met de collega's van communicatie wordt nog gekeken naar de doeltreffendheid van een brochure.

Tenslotte

In het kader van de Omgevingswet staat het maken van een omgevingsvisie op de nominatie. Daarbinnen zal in het kader van de fysieke leefomgeving ook afgewogen worden hoe met het aspect cultuurhistorie en het beschermde dorpsgezicht zal worden omgegaan en welke functie het binnen de visie krijgt. Het aspect cultuurhistorie wordt daarin meegenomen, evenals duurzaamheid, gezondheid, luchtkwaliteit etc. Bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie zullen alle partijen erbij worden betrokken waaronder de Erfgoedcommissie, de Groene Long, de Historische Vereniging etc. In die zin is geen volgende evaluatie meer nodig. Het is een doorlopend proces van verbeteringen.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

de secretaris
S. van Heeren

de burgemeester
J.G.A. Paans

Bijlagen

1. Evaluatie Beschermd dorpsgezicht Alblasserdam
2. Gespreksverslag evaluatie beschermd dorpszicht voormalige begeleidingscommissie
3. Nota Beschermd dorpsgezicht van Baac